

FrieslandCampina
nourishing by nature

MVO-update 2015

Koninklijke FrieslandCampina N.V.

3	1 Introductie
4	2 Profiel
5	3 Kerncijfers
6	4 Mondiale uitdagingen en kansen
7	5 MVO-strategie
8	6 De waardeketen
10	7 De prestaties
10	7.1 Betere voeding voor de wereld
11	7.2 Goede inkomsten voor onze boeren
12	7.3 Nu en in de toekomst
16	8 Het fundament van het MVO-beleid
16	8.1 <i>Nourishing by nature</i> Governance Board en MVO-implementatieteams
16	8.2 Dialoog met belanghebbenden, samenwerkingsverbanden, Dairy Sustainability Framework
18	8.3 Gezondheid & veiligheid, betrokkenheid medewerkers en leden-melkveehouders, <i>Nourishing by nature</i> award
19	8.4 Productkwaliteit en voedselveiligheid, standaarden en richtlijnen
22	Bijlage 1 Rapportage-principes
24	Bijlage 2 GRI-tabel
28	Bijlage 3 Assurance rapport van de onafhankelijke accountant
30	Bijlage 4 Begrippenlijst en rapportagedefinities

FrieslandCampina heeft in 2015 zijn strategie *route2020* geactualiseerd om beter te kunnen inspelen op de snelle veranderingen in de wereld en in de melkveehouderij. Bij de actualisatie van de strategie *route2020* heeft FrieslandCampina zijn *purpose statement* geformuleerd: *nourishing by nature* - betere voeding voor de wereld, goede inkomsten voor onze boeren, nu en in de toekomst. De strategie *route2020* verbindt de dagelijkse activiteiten en waarden die FrieslandCampina belangrijk vindt. Het geeft richting aan de betrokkenen en de bedrijfsprocessen in de gehele keten. Duurzaamheid is een belangrijke randvoorwaarde voor de continuïteit. In de geactualiseerde strategie *route2020* is het beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid dan ook volledig geïntegreerd.

In het jaarverslag 2015 van Koninklijke FrieslandCampina N.V. is de MVO-strategie beschreven. Deze MVO-update geeft meer inzicht in de MVO-initiatieven en -prestaties van FrieslandCampina in 2015. Tevens voldoet FrieslandCampina hiermee aan de technische vereisten van de G4-richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI).

FrieslandCampina streeft ernaar over het jaar 2017 het financieel jaarverslag en het duurzaamheidsverslag geïntegreerd te publiceren voor zowel Koninklijke FrieslandCampina N.V. als Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A.

2 Profiel

Elke dag voorziet Royal FrieslandCampina miljoenen consumenten verspreid over de wereld van zuivelproducten met waardevolle voedingsstoffen uit melk. Met een jaaromzet van 11,3 miljard euro behoort FrieslandCampina tot de grootste zuivelondernemingen in de wereld.

FrieslandCampina produceert en verkoopt consumentenproducten als zuivelranken, kindervoeding, kaas en desserts in een groot aantal Europese landen, in Azië en in Afrika via eigen dochterondernemingen. Daarnaast worden vanuit Nederland wereldwijd zuivelproducten geëxporteerd. Ook worden producten geleverd aan professionele afnemers, waaronder room- en boterproducten aan bakkerijen en horecabedrijven in West-Europa. FrieslandCampina verkoopt wereldwijd ingrediënten en halffabricaten voor producenten van kindervoeding, de voedingsmiddelenindustrie en de farmaceutische sector.

FrieslandCampina heeft vestigingen in 32 landen met ruim 22.000 medewerkers. De producten van FrieslandCampina vinden hun weg naar meer dan 100 landen. Het centrale kantoor van de onderneming is gevestigd in Amersfoort. De activiteiten van FrieslandCampina zijn onderverdeeld in vijf marktgeoriënteerde business groups: Consumer Products Europe, Middle East & Africa; Consumer Products Asia; Consumer Products China; Cheese, Butter & Milkpowder en Ingredients.

De vennootschap is volledig in handen van Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A., met 19.000 leden-melkveehouders in Nederland, Duitsland en België een van de grootste zuivelcoöperaties in de wereld.

3 Kerncijfers

In tabel 1 zijn de FrieslandCampina-kerncijfers weergegeven. Door middel van een \diamond is aangegeven welke prestatie-indicatoren binnen de reikwijdte van de verificatie door de accountant vallen.

Tabel 1. Kerncijfers

Indicatoren ^{1,2}	Eenheid	2015	2014	Δ %
Kerncijfers Koninklijke FrieslandCampina N.V.				
Netto-omzet	in miljoenen euro's	11.265	11.348	-0,7
Winst	in miljoenen euro's	343	303	+13,2
Waardecreatie	in euro's per 100 kg melk	3,53	2,93	+20,5
Melkprijs voor leden-melkveehouders	in euro's per 100 kg melk	34,64	42,70	-18,9
Energie-efficiëntie ³ \diamond	in GJ/ton eindproduct	2,67	2,68	-0,4
Groene elektriciteit \diamond	in % van totaal	65	43	+22,0
CO ₂ -uitstoot productielocaties \diamond	kton CO ₂ -equivalent	967	1.036	-6,7
Aantal ongevallen met verzuim \diamond	per 200.000 gewerkte uren	0,24	0,33	-27,3
Kerncijfers Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A				
Leden-melkveebedrijven	Aantal per einde jaar	13.542	13.696	-1,1
Weidegang ⁴ \diamond	% leden-melkveebedrijven dat een vorm van weidegang toepast	77,9	77,2	+0,7

¹ Zie Bijlage 4 Begrippenlijst en rapportagedefinities voor de definities van de indicatoren.

² De 2015-indicatoren die vallen binnen de reikwijdte van de externe verificatie van de accountant zijn weergegeven met het \diamond -symbool.

Zie Bijlage 3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant voor details.

³ De berekeningsmethodiek voor deze indicator is geactualiseerd en omvat nu het energieverbruik van de productielocaties.

⁴ Alleen activiteiten in Nederland.

4 Mondiale uitdagingen en kansen

De wereldbevolking groeit naar verwachting tot ruim 9 miljard mensen in 2050. 70 procent van hen zal in grote steden wonen. Het voeden van deze groeiende populatie is een enorme uitdaging en heeft implicaties voor mens, dier én voor milieu. Hoe kan er voldoende en betaalbare nutriëntrijke voeding worden geproduceerd? Nu al is vruchtbare grond en schoon drinkwater schaars in veel gebieden in de wereld en de druk op het milieu wordt alleen maar groter. En zelfs als de beschikbaarheid van grond en water geen probleem vormt, zijn er dan wel genoeg boeren om ons dagelijks voedsel te produceren? En kunnen zij hiermee voldoende inkomen realiseren om zichzelf en hun gezinnen te onderhouden? FrieslandCampina wil met zijn activiteiten een bijdrage leveren aan het oplossen van drie mondiale uitdagingen.

De groeiende wereldbevolking

Het voeden van de groeiende wereldbevolking

De beschikbaarheid van voldoende nutriënt- en energierijke voeding en de betaalbaarheid van voedsel voor brede bevolkingsgroepen

Het behouden van voedselveiligheid en consumentenvertrouwen

Voldoende boeren om voedsel te verbouwen

Jongeren interesseren voor het vak van boer door toekomstperspectief te bieden en daarmee in te spelen op de wereldwijd snel vergrijzende populatie boeren

Boeren moeten een voldoende hoog inkomen kunnen realiseren voor een verantwoorde bedrijfsvoering en het creëren van een positieve toekomst voor zichzelf en hun kinderen

Wereldwijd zijn 750-900 miljoen mensen voor hun inkomen afhankelijk van de melkveehouderij

Schaarste aan natuurlijke hulpbronnen

Inspelen op de toenemende schaarste aan land, water en andere natuurlijke hulpbronnen door efficiënter te produceren

Het verlagen van de broeikasgassenuitstoot en meer gebruik maken van hernieuwbare energie

Bijdragen aan het behoud van biodiversiteit

Mensen wereldwijd voorzien van de juiste voedingsstoffen is dé uitdaging. Melk bevat van nature essentiële voedingsstoffen zoals eiwitten, vitamines B2 en B12, en mineralen zoals calcium. Door het aanbieden van betrouwbare en smakelijke zuivelproducten levert FrieslandCampina een bijdrage aan het veiligstellen van voedsel- en nutriëntenzekerheid. Daarbij streeft FrieslandCampina ernaar de druk op natuurlijke hulpbronnen en het milieu te beperken.

5 MVO-strategie

De drie geïdentificeerde mondiale uitdagingen vormen samen met de uitgangspunten van de strategie *route2020* de basis van de MVO-strategie. Deze is onderverdeeld in drie pilaren die richting geven aan de inbedding hiervan in de organisatie.

Voor elk van deze MVO-pijlers heeft FrieslandCampina MVO-thema's bepaald waaraan indicatoren zijn gekoppeld om over de voortgang te rapporteren. Deze MVO-update is volgens deze strategische pijlers en de onderliggende MVO-thema's ingedeeld. Zie figuur 2 voor de MVO-strategie.

Figuur 1. Strategische pijlers zijn afgeleid van drie mondiale uitdagingen

Met zijn MVO-strategie streeft FrieslandCampina naar betere voeding voor de wereld, goede inkomsten voor onze boeren, nu en in de toekomst. Doordat de MVO-strategie volledig is geïntegreerd in FrieslandCampina's strategie van duurzame groei én waardecreatie wordt inzicht verkregen hoe de MVO-thema's bijdragen aan de algehele bedrijfsdoelstellingen. Binnen elk MVO-thema zijn indicatoren geformuleerd waarmee de voortgang gemonitord kan worden.

Figuur 2. MVO-strategie

6 De waardeketen

FrieslandCampina wil waarde creëren voor zowel zijn directe belanghebbenden als de samenleving in zijn geheel. In 2015 heeft FrieslandCampina zijn proces van duurzame waardecreatie geactualiseerd (zie figuur 3). Hiermee wil FrieslandCampina inzicht bieden in de bredere context waarin de onderneming actief is. Trends en ontwikkelingen in de omgeving en risico's en kansen vormen mede de strategische MVO-agenda van FrieslandCampina. Het bedrijfsmodel richt zich op het omzetten van grondstoffen (bijvoorbeeld melk, energie en water) in producten die waarde hebben voor consumenten. Tegelijkertijd wordt waarde gecreëerd voor de leden-melkveehouders.

De onderneming Koninklijke FrieslandCampina N.V. is volledig in handen van Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A. waar de leden-melkveehouders lid van zijn. Het is de opdracht van FrieslandCampina de melk van de leden-melkveehouders te verwerken en tegen een zodanige prijs te verkopen dat ook op de lange termijn duurzaam waarde wordt gecreëerd voor de leden-melkveehouders en voor de samenleving. Elke dag voorziet FrieslandCampina miljoenen consumenten verspreid over de wereld van zuivelproducten met waardevolle voedingsstoffen uit melk. De kwaliteit van elke stap in de keten is bepalend voor het succes van de gehele keten en dus van FrieslandCampina. FrieslandCampina heeft met zijn controle over die gehele keten - *van gras tot glas* - een sterk uitgangspunt. Het nog beter toegankelijk maken van de nutriënten in melk staat aan de basis van het succesvol verwaarden van de melk. FrieslandCampina streeft naar klimaatneutrale groei door de uitstoot van broeikasgassen in 2020 gelijk te houden of te verminderen ten opzichte van 2010.

FrieslandCampina investeert in de bewustwording van consumenten over een gezonde leefstijl door informatie over voeding en beweging te verschaffen. Daarbij wordt samengewerkt met andere partijen in partnerships. Bij de inkoop van zijn grondstoffen stelt FrieslandCampina steeds hogere eisen aan de duurzaamheid en herkomst. Zo creëert FrieslandCampina zowel financiële als niet-financiële waarde in de hele keten.

Kennisoverdracht en het creëren van bewustzijn

FrieslandCampina zet zich in om het bewustzijn van en de kennis over de waardeketen te verhogen. FrieslandCampina adviseert en ondersteunt de leden-melkveehouders vanuit *Foqus planet* op het gebied van melkqualiteit en duurzaamheidsinitiatieven. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het bevorderen van weidegang en het streven naar een langere levensduur van melkkoeien. Momenteel worden de mogelijkheden onderzocht om mestvergisting beter mogelijk te maken.

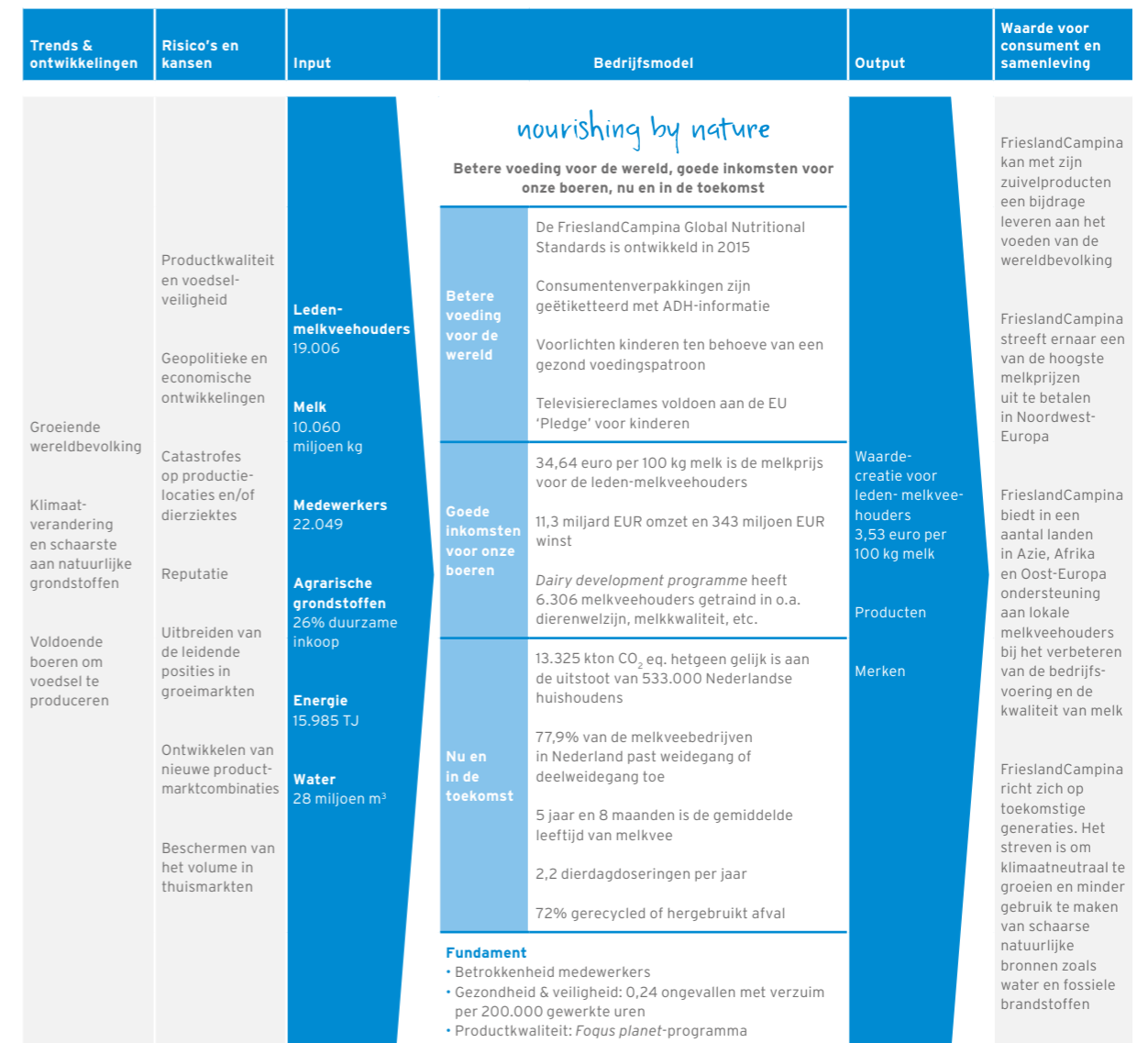
Het FrieslandCampina Institute biedt gezondheidszorg-professionals informatie over zuivel, voeding en gezondheid volgens de laatste stand van de wetenschap. Het FrieslandCampina Institute biedt praktische hulpmiddelen op het gebied van voeding en gezondheid-gerelateerde onderwerpen. In november 2015 heeft het Institute een congres georganiseerd over de voedingsbehoeften van recreatieve- en topsporters. Op 20 november waren hierbij 800 voedings- en sportdeskundigen in het Congrescentrum Papendal aanwezig.

FrieslandCampina's *Dairy Development Programme* ondersteunt lokale melkveehouders (voornamelijk kleine boeren) in Azië, Afrika en Oost-Europa om de lokale melkveehouderij helpen te verbeteren, de kwaliteit van de melk te verhogen en de productiviteit per koe te verbeteren.

De *Drink.Move.BeStrong*-campagne die FrieslandCampina heeft uitgerold in Azië moedigt kinderen in Zuidoost-Azië aan tot een gezonde levensstijl. Hier zijn circa 1.500 scholen mee bereikt en naar schatting 1,25 miljoen kinderen in Azië.

FrieslandCampina werkt in het kader van verbeteringen op het gebied van duurzaamheid nauw samen met andere bedrijven in de zuivelsector, leveranciers, afvalverwerking, de energiesector, consultancy, transport, waterzuivering en met overheden.

Figuur 3. Waardeketen

7 De prestaties

Dit hoofdstuk geeft de prestaties met betrekking tot de MVO-thema's weer die het meest relevant zijn voor FrieslandCampina en zijn belanghebbenden. De prestaties worden volgens de strategische MVO-pijlers en -thema's uiteengezet.

7.1 Betere voeding voor de wereld

Zuivel vormt een belangrijk onderdeel van de dagelijkse voeding voor veel mensen op de gehele wereld. FrieslandCampina wil met zijn hoge kwaliteit melk en zuivelproducten bijdragen aan voedsel- en nutriëntenzekerheid. Daarnaast wil FrieslandCampina helpen bij het beperken van het toenemende aantal mensen met overgewicht, in het bijzonder van kinderen. Dat doet FrieslandCampina door hoge eisen te stellen aan de productsamenstelling, door educatie en voorlichting te verzorgen over gezonde voeding en een gezonde leefstijl en door de keuze voor gezonde voeding door de consument gemakkelijker te maken.

Betere producten

De afgelopen vijf jaar heeft FrieslandCampina veel aandacht besteed aan het verlagen van de hoeveelheid transvet, toegevoegd suiker en zout in producten. Om dit proces te versnellen en een wereldwijde aanpak te faciliteren, is in 2015 één wereldwijde set van voedingskundige criteria voor de diverse productgroepen van FrieslandCampina ontwikkeld. De criteria voor transvet¹, verzadigd vet, toegevoegd suiker en zout zijn ontleend aan de voedingskundige criteria van Choices International en zijn opgesteld door onafhankelijke wetenschappers. FrieslandCampina hanteert sinds 2015 ook eigen criteria voor het waarborgen van waardevolle en van nature aanwezige voedingsstoffen in (zuivel) producten en criteria voor het verrijken van producten met essentiële voedingsstoffen. In 2016 wordt er een nieuw monitoringssysteem opgezet om wereldwijd te kunnen zien welke producten aangepast moeten worden om aan de criteria te voldoen. FrieslandCampina zal zich specifiek richten op het waarborgen van het monitoringsproces en de kwaliteit van de data. Het plan is om in 2016 een pilot uit te voeren.

Verantwoorde marketing

FrieslandCampina committeert zich aan verantwoorde marketing met betrekking tot kinderen. Dit houdt in dat reclame gericht op kinderen tot 12 jaar alleen is toegestaan voor producten die voldoen aan strenge nutritionele criteria, zodat een keuze voor gezondere voeding wordt gestimuleerd. De in 2014 geïmplementeerde bedrijfsregels voor verantwoorde marketing zijn in 2015 verder onder de aandacht gebracht binnen de onderneming. Hierbij geldt voor landen buiten Europa een overgangperiode tot eind 2016. Ook neemt FrieslandCampina deel aan gedragscodes in deze, zoals de EU Pledge (vrijwillige afspraken van Europese voedingsmiddelenbedrijven over reclame gericht op kinderen).

Transparante voedingswaarde-etikettering

FrieslandCampina heeft zijn standaard voor voedingswaarde-etikettering in 2014 aangepast om een gezondere keuze door consumenten te stimuleren. Dit houdt in dat, waar de grootte van de verpakking het toelaat, het energielogo op alle consumentenverpakkingen van FrieslandCampina-merken op de voorkant wordt weergegeven en daar waar relevant ook het Choices/'t Vinkje'-logo. Tevens bevat de voedingswaarde-tabel zowel informatie per 100 gram/ml als per portie én informatie over de bijdrage van de nutriënten ten opzichte van de dagelijkse aanbevolen hoeveelheid.

Gezonde leefstijl educatie

FrieslandCampina bereikt jaarlijks wereldwijd miljoenen kinderen met voorlichting over gezonde voeding en leefstijl. In Zuidoost-Azië werkt FrieslandCampina samen met de Junior National Basketball Association om kinderen bewust te maken van het belang van voldoende (buiten) sport en beweging, goede voeding en een gezonde leefstijl. De campagne in samenwerking met autoriteiten en gezondheidsprofessionals heeft als titel *Drink.Move.BeStrong* en bereikt kinderen op scholen in Indonesië, Maleisië, Thailand en Vietnam. Ook via bijvoorbeeld Wereldmelkdag, schoolmelkprogramma's, Goodness of Dairy-campagnes, Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) en het Nationale Schoolontbijt krijgen ouders en kinderen informatie over gezonde voeding en een actieve leefstijl. Vanaf 2016 zullen alle activiteiten gebundeld worden onder de vlag van *Drink.Move.BeStrong*, met focus op beweging, voorlichting en het bereiken van zowel kinderen en ouders alsook overheden en non-gouvernementele organisaties.

7.2 Goede inkomsten voor onze boeren

FrieslandCampina streeft ernaar om zoveel mogelijk waarde aan de melk toe te voegen om zo een maximale bijdrage te leveren aan de inkomsten en de continuïteit van de melkveebedrijven van de leden.

FrieslandCampina's prestaties ten aanzien van de doelstellingen voor deze MVO-pijler zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2. Kerncijfers pijler Goede inkomsten voor onze boeren

Indicator ¹	Eenheid	2015	2014	2013
Melkprijs	in euro's per 100 kg melk	34,64	42,70	42,90
Boeren die hebben deelgenomen aan een DDP-trainingsprogramma	aantal	6.306	n.v.t.	n.v.t.

Waardecreatie met melk

De melkprijs die FrieslandCampina op jaarbasis aan de leden-melkveehouders betaalt, bestaat uit de garantieprijs, de toeslag bijzondere melkstromen, de weidegangtoeslag, de prestatietoeslag (samen de contante prijs) en de uitgifte van ledenobligaties. De melk wordt uitbetaald op basis van de waarde van de geleverde kilogrammen eiwit, vet en lactose in de verhouding 10:5:1. De FrieslandCampina-prestatieprijs bestaat uit de melkprijs plus de rente op de ledenobligaties en de toevoeging aan de algemene reserve van de vennootschap.

De hoogte van de algemene reservering en de prestatietoeslag zijn afhankelijk van de winst van FrieslandCampina. Voor de jaren 2014-2016 wordt van de winst, op basis van de garantieprijs en na aftrek van de vergoeding op ledenobligaties en de winst toe te rekenen aan minderheidsbelangen, 45 procent toegevoegd aan het eigen vermogen van de vennootschap. Van de winst kan 35 procent aan de leden-melkveehouders worden uitbetaald als prestatietoeslag en wordt 20 procent aan de leden-melkveehouders uitgekeerd in de vorm van ledenobligaties-vast. De uitgifte ledenobligaties-vast wordt berekend op basis van de waarde van de in het boekjaar geleverde melk.

Economische prestaties & winstgevendheid

De winst over 2015 nam toe naar 343 miljoen euro (2014: 303 miljoen euro). De toename van de winst is het gevolg van meer verkopen van producten met hogere toegevoegde

waarde in Azië en door Ingredients, gunstige valuta-effecten van 34 miljoen euro, lagere inkoopkosten en lagere bedrijfslasten.

In totaal is 355 miljoen euro aan leden-melkveehouders uitgekeerd (2014: 277 miljoen euro). Hiervan is de prestatietoeslag 226 miljoen euro (2,25 euro per 100 kilo melk exclusief btw). De uitgifte van ledenobligaties over 2015 bedraagt 129 miljoen euro (1,28 euro per 100 kilo melk exclusief btw). In totaal bedragen de prestatietoeslag en uitgifte ledenobligaties per 100 kilo melk 3,53 euro (2014: 2,93 euro), een stijging van 20,5 procent. De melkprijs voor de leden-melkveehouders over 2015 is 34,64 euro exclusief btw per 100 kilo melk. Ten opzichte van 2014 (42,70 euro) is dat een afname met 18,9 procent. Voor een beschrijving van FrieslandCampina's financiële prestaties en winstgevendheid in 2015, zie het hoofdstuk 'Verslag Executive Board' op pagina 24 in het jaarverslag.

Dairy Development Programme

FrieslandCampina heeft meer dan 140 jaar ervaring in de wereld van melkveehouderij en benut de opgedane kennis om melkveebedrijven in specifieke landen in Azië, Afrika en Oost-Europa verder te ontwikkelen onder meer via het *Dairy Development Programme*. Zo draagt FrieslandCampina bij aan voedselzekerheid, het duurzamer produceren van melk en het verbeteren van de positie van melkveehouders in DDP-landen. Om dit te bereiken, richt FrieslandCampina zich in het *Dairy Development Programme* op het delen van sector kennis en expertise door middel van trainingen, kennispartnerschappen en het initiëren en ondersteunen van projecten ter verbetering van de infrastructuur van de melkveehouderij. Het *Dairy Development Programme* ondersteunt lokale melkveehouders (voornamelijk kleine boeren) met name in Indonesië, Thailand, Vietnam, Maleisië, China, Rusland, Roemenië en Nigeria, om de kwaliteit van hun melk te verbeteren, de productiviteit per koe te verhogen en om hun melk op de markt te brengen.

In 2015 hebben lokale DDP teams 6.306 melkveehouders getraind in onderwerpen zoals dierenwelzijn, vruchtbaarheid, kalveropfok, melkkwaliteit en hygiëne, veevoeder- en watermanagement, huisvesting, data management, en melktechnieken. Als onderdeel van het Farmer2Farmer programma, hebben acht Nederlandse melkveehouders 286 collega's uit Thailand, Maleisië en Indonesië getraind en geadviseerd. Daarnaast hebben dertien medewerkers van FrieslandCampina hun kennis

¹ Transvetten die ontstaan bij het gedeeltelijk harden van vetten (in industriële processen).

¹ Zie Bijlage 4 Begrippenlijst en rapportagedefinities voor de definities van de indicatoren.

over marketing, HR-management, financiën, goed bestuur en melkverwerking gedeeld met meer dan twintig zuivelcoöperaties in Azië en Afrika. Ook heeft FrieslandCampina 48 studiereizen georganiseerd naar Nederland voor 625 zuivelexperts uit China, Vietnam, Myanmar, Indonesië, Maleisië en Nigeria. Informatie over de *Developing dairy zones* in Vietnam is te vinden op www.frieslandcampina.com.

Vanaf 2017 zal de voortgang van het *Dairy Development Programme* worden gemeten aan de hand van drie indicatoren: het aantal boeren dat heeft deelgenomen aan een trainingsprogramma, de productiviteit per koe en de gemiddelde score op de Good Dairy Farming Practices (GDFP) in Vietnam, Thailand, Maleisië, Indonesië en Nigeria. Aan de hand van deze indicatoren zal worden gerapporteerd.

7.3 Nu en in de toekomst

FrieslandCampina heeft zich ten doel gesteld de uitstoot van broeikasgassen in 2020 gelijk te houden of te verminderen ten opzichte van 2010. Dit geldt ook bij een toename van de productie. Binnen deze doelstelling vallen de broeikasgassen die vrijkomen op boerderijniveau van de leden-melkveehouders, het transport van de boerderij naar de productielocaties en de verwerking van zuivel. Om de klimaatneutrale groei te realiseren, werkt

FrieslandCampina aan meerdere initiatieven voor een efficiënte en duurzame productieketen. Dit betekent een duurzame melkveehouderij, de inkoop van duurzame (landbouw)grondstoffen en het terugdringen van het gebruik van energie bij het produceren van zuivelproducten. Bovendien stimuleert FrieslandCampina met behulp van de aankoop van groencertificaten de leden-melkveehouders duurzame energie op te wekken, bijvoorbeeld met windmolens, zonnepanelen of biomassa. Ook dierenwelzijn en biodiversiteit zijn voor FrieslandCampina belangrijk. Daarom wordt ingezet op een langere levensduur van melkkoeien en op de inkoop door melkveehouders van duurzame soja (RTRS of gelijkwaardig) als voer voor de koeien. De prestaties ten aanzien van de doelstellingen voor deze MVO-pijler zijn weergegeven in tabel 3.

Klimaatneutrale groei

De Nederlandse zuivelsector heeft zich, als onderdeel van de MJA3 en het convenant Schone en Zuinige Agrosectoren, tot doel gesteld jaarlijks een verbetering van 2 procent in energie-efficiëntie te bereiken. FrieslandCampina conformeert zich aan deze doelstelling door bij het produceren van zuivelproducten op de productielocaties gemiddeld 2 procent verbetering in energie-efficiëntie per jaar te bereiken.

Tabel 3. Kerncijfers pijler Nu en in de toekomst

Indicatoren ^{1,2}	Eenheid	Doel 2020	2015	2014	2013
Klimaatneutrale groei					
Energie-efficiëntie ³ ♦	in GJ/ton eindproduct	Gemiddeld -2% per jaar	2,67	2,68	2,57
Emissie broeikasgassen - klimaatneutrale groei ♦	in kt CO ₂ -equivalent	Basisjaar 2010: 12.194	13.325	12.780	12.795
Duurzame productie					
Waterefficiëntie	in m ³ /ton eindproduct	Gemiddeld -2% per jaar	4,59	4,62	4,40
Afvalhergebruik	in % van het totaal	n.v.t.	72	67	65
Duurzame inkoop van grondstoffen					
Aandeel duurzame agrarische grondstoffen	in % van het totaal	100	26	23	n/a
Groene elektriciteit ♦	in % van het totaal	100	65	43	31
Weidegang					
Weidegang ⁴ ♦	% leden-melkveebedrijven die een vorm van weidegang toepassen	81,2	77,9	77,2	79,1

¹ Zie Bijlage 4 Begrippenlijst en rapportagedefinities voor de definities van de indicatoren.

² De 2015-indicatoren die vallen binnen de reikwijdte van de externe verificatie van de accountant zijn weergegeven met het ♦-symbool.

Zie Bijlage 3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant voor details.

³ De berekeningsmethodiek voor deze indicator is geactualiseerd en omvat nu het energieverbruik van de productielocaties.

⁴ Alleen activiteiten in Nederland.

Door energie te besparen en duurzame energie te produceren, kan de melkveehouderij bijdragen aan het verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen en de uitstoot van broeikasgassen zoals koolstofdioxide CO₂, lachgas N₂O en methaan CH₄. Door investeringen in energie-efficiënte installaties wordt het energieverbruik per ton product verminderd. Zo gebruikt de nieuwe productielocatie van FrieslandCampina in Borculo voor zijn energievoorziening gecertificeerde duurzame pyrolyse olie met een zeer geringe directe CO₂-uitstoot. Onder andere ook in de productielocaties van FrieslandCampina in Leeuwarden, Veghel en van Alaska Milk Corporation in Makati City (Filippijnen) zijn investeringen gedaan waardoor efficiënter met energie wordt omgegaan.

De energie-efficiëntie van FrieslandCampina is met 2,67 GJ/ton product praktisch gelijk gebleven aan vorig jaar. Door de groei van de productie van kindervoeding en de toename van de melkaanvoer zijn meer producten met een energie-intensievere productiemethode geproduceerd.

Leden-melkveehouders kunnen sinds 2015 in *Foqus planet* een energiescan bijhouden en worden beloond wanneer het totale energieverbruik lager ligt dan 1.300 kJ/kg melk. De periode voor het invullen van de energiescan loopt jaarlijks van 1 februari tot 31 januari. 58 procent van de leden-melkbedrijven heeft meegedaan aan de energie scan. 29 procent heeft een energieverbruik lager dan 900 kJ/kg melk. Leden-melkveehouders worden beloond wanneer het totale energieverbruik lager ligt dan 1.300 kilojoule per kilo melk.

De broeikasgasemissies zijn in 2015 toegenomen met 5 procent. De voornaamste reden hiervoor is de toename met 6 procent van de melkproductie door de leden-melkveehouders. Het merendeel van de broeikasgasemissies is afkomstig van de melkveebedrijven (scope 3). Deze emissies zijn voornamelijk te herleiden naar de koeien. Methaan (CH₄) komt vrij via pensfermentatie en tijdens de opslag van dierlijke mest. Lachgas (N₂O) komt ook vrij bij de opslag van dierlijke mest en omzettingen van stikstofmeststoffen in de bodem. Bij het verbruik van brandstoffen en bij vorming van elektriciteit komt er koolstofdioxide (CO₂) vrij. Voor de optelbaarheid van de verschillende gassen wordt het broeikaseffect van methaan en lachgas omgerekend naar CO₂-equivalenten: 1 kilogram methaan CH₄ komt overeen met ongeveer 28 kilogram CO₂ en 1 kilogram lachgas (N₂O) komt overeen met ongeveer 265 kilogram CO₂. De gemiddelde broeikasgasuitstoot van een Nederlandse koe is 1,24 kg CO₂ equivalent per kilo melk, terwijl het wereldwijde gemiddelde 2,4 kg CO₂ equivalent per kilo melk is.

In tabel 4 (pagina 14) zijn de klimaatneutrale groeiprestaties afgezet tegen het peiljaar 2010. De cijfers laten een positief effect zien van de maatregelen die genomen zijn op de productiebedrijven ten behoeve van de reductie van de uitstoot van broeikasgassen en de inkoop van groene elektriciteit. Deze daling is echter teniet gedaan door de stijging van de melkproductie op de leden-melkveebedrijven.

Dilemma

Om de klimaatneutrale groeidoelstelling voor 2020 te realiseren maakt FrieslandCampina gebruik van nieuwe technologieën zoals windturbines, geothermische verwarmingsinstallaties of monovergisting om mest in biogas om te zetten. Echter investeringen hierin zijn afhankelijk van vergunningen van lokale overheden of subsidies. Hierdoor wordt in veel gevallen de tijdsplanning van deze investeringen vertraagd. FrieslandCampina streeft naar een nauwere samenwerking met leveranciers en overheden om in de toekomst beter hierop te kunnen anticiperen in de ontwikkelingstrajecten.

Duurzame inkoop

Naast melk gebruikt FrieslandCampina ook andere agrarische grondstoffen. FrieslandCampina streeft ernaar in 2020 alleen nog agrarische grondstoffen in te kopen uit volledig duurzaam beheerde bronnen. Agrarische grondstoffen die zullen worden ingekocht van duurzaam beheerde bronnen zijn onder meer cacao, soja, palmolie, geselecteerde fruitsoorten, rietsuiker, bietsuiker, zetmeel en papier voor verpakkingen. Dit zijn producten met erkende certificaten of producten waarvoor een plan voor duurzame ontwikkeling in samenwerking met leveranciers wordt opgesteld.

In 2015 heeft FrieslandCampina een nieuw biobased-drankenkarton geïntroduceerd in de markt. Voor de productie van de dop en de coating wordt gecertificeerd polyethyleen ingekocht, gemaakt van organisch restmateriaal. Het karton in het pak was al hernieuwbaar met de biobased-coating. De CO₂-footprint van dit biobased-melkpak is 20 procent lager dan voorheen.

In 2015 is, in aanvulling op de resultaten van eerdere jaren, de ingekochte palmolie rechtstreeks van duurzame oorsprong (volgens RSPO, Round Table for Sustainable Palmoil) en is 5 procent van de rietsuiker ingekocht met Bonsucro-certificaten, een wereldwijd erkende standaard voor duurzame rietsuikerproductie.

Duurzame productie

FrieslandCampina heeft zich ten doel gesteld om het watergebruik door de onderneming in 2020 terug te dringen of gelijk te houden aan het niveau van 2010. Hiervoor heeft FrieslandCampina zich gecommitteerd aan een gemiddelde jaarlijkse vermindering van watergebruik met gemiddeld 2 procent. Per locatie zijn doelstellingen geformuleerd op basis van de beschikbaarheid van water. In 2015 is de waterconsumptie (m³ per ton product) van de productielocaties teruggebracht van 4,62 m³ tot 4,59 m³ per ton product dankzij verdere besparingsmaatregelen.

FrieslandCampina wil ook het afval verminderen en werkt samen met afvalverwerkers om recycling en hergebruik van afval te vergroten. In 2015 heeft FrieslandCampina 72 procent van zijn productieafval hergebruikt en gerecycled. Ten opzichte van 2010 is dit een verbetering van 18 procent. Deze verbetering is toe te schrijven aan de extra recycle-projecten die op de locaties zijn uitgevoerd. Bij FrieslandCampina in Nigeria is het restafval met 50 procent verminderd door efficiëntere afvalscheiding. FrieslandCampina is voornemens het restafval nog verder te reduceren.

Duurzame productie is niet alleen gerelateerd aan agrarische grondstoffen. Door energie te besparen en hernieuwbare energie te produceren kunnen melkveehouders bijdragen aan de reductie van het fossiele brandstofgebruik en de uitstoot van broeikasgassen.

In 2020 wil FrieslandCampina 100 procent duurzame elektriciteit gebruiken uit hernieuwbare bronnen als wind, zon en biomassa en daarvan zoveel mogelijk opwekken via de bedrijven van de leden-melkveehouders. In 2015 is 65 procent van alle door de FrieslandCampina-productielocaties gebruikte elektriciteit verduurzaamd

dankzij de inkoop van Garanties van Oorsprong voor Duurzame Elektriciteit. Die waarborgen dat het elektriciteitsvolume is geproduceerd met wind, co-vergisting van biomassa, mestvergisting of zonne-energie. Ten opzichte van 2014 is dit een toename van 14 procent. In 2015 hebben de leden-melkveehouders van FrieslandCampina via de Garanties van Oorsprong voor Duurzame Elektriciteit 56 procent van de groene elektriciteit geleverd die door FrieslandCampina wereldwijd is verbruikt.

Diergezondheid en dierenwelzijn

Het verbeteren van de diergezondheid en het dierenwelzijn en het verlengen van de levensduur is een belangrijk aspect van het *Foqus planet*-programma. Gezonde koeien waar goed voor wordt gezorgd leven langer, hebben minder medicatie nodig en hebben een efficiëntere melkproductie. Voor diergezondheid en dierenwelzijn worden er verschillende eisen aan alle leden-melkveehouders gesteld. Voorbeelden hiervan zijn: samenwerking met een geborgde rundveedierenarts, bewaken van de diergezondheidsstatus en een diergezondheidscheck. De leden-melkveehouders kunnen gebruik maken van de volgende middelen om de gezondheid van de dieren te borgen:

- Het Periodiek BedrijfsBezoek (PBB): vier reguliere bezoeken door een dierenarts per jaar;
- De Continue Diergezondheidsmonitor (CDM): bewaken van de gezondheid van de dieren op basis van beschikbare cijfers over diergezondheid en vergelijkingen met nationale gemiddelden. De data omvatten rundersterfte, kalversterfte, gezondheidsstatus voor paratuberculosis, BVD en salmonella, nieuwe uierinfecties en celgetal;
- Koe-Kompas: een integrale analyse van de melkveehouderij die de sterke punten en verbetergebieden van de melkveehouderij in kaart brengt (voeding, water, huisvesting, dierenwelzijn, etc).

In het kader van de doelstellingen van de Duurzame Zuivelketen stimuleert FrieslandCampina leden-melkveehouders te streven naar het verlengen van de levensduur van koeien met zes maanden in 2020 ten opzichte van 2011 (5 jaar, 8 maanden en 11 dagen). Hierover wordt gerapporteerd in de Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen.

Verantwoord antibioticagebruik

Antibiotica leveren wereldwijd een belangrijke bijdrage aan het bestrijden van bacteriële infecties bij mens en dier. Om antibiotica-resistentie te helpen voorkomen hebben de Nederlandse diersectoren met de overheid afspraken gemaakt over verantwoord antibioticaverbruik. Door inspanningen van de leden-melkveehouders en door betere samenwerking met andere partijen in de zuivelketen, waaronder dierenartsen, is het gebruik van antibiotica op het melkveebedrijf de afgelopen jaren sterk afgenomen. Antibiotica mag alleen in de melkveehouderij worden toegepast op voorschrift van een dierenarts. Hoewel antibiotica een materieel onderwerp is voor FrieslandCampina, wordt hierover separaat gerapporteerd in de Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen.

Weidegang

Een grazende koe is een onderdeel van het Nederlandse cultuurlandschap en wordt door burgers zeer gewaardeerd. FrieslandCampina stimuleert leden-melkveehouders in Nederland, België en Duitsland om hun koeien en jongvee te weiden. Om dit te stimuleren belooft FrieslandCampina zijn leden-melkveehouders voor weidegang, wanneer zij hun melkkoeien ten minste 120 dagen per jaar minimaal 6 uur per dag in de wei laten grazen. De melkveehouders ontvangen hiervoor een weidegangtoeslag van bruto 1,00 euro per 100 kilo melk. Deelweidegang belooft FrieslandCampina met 0,46 euro per 100 kilo melk. Om hiervoor in aanmerking te komen dienen melkveehouders minimaal 25 procent van het rundvee dat op het melkveebedrijf aanwezig is ten minste 120 dagen per jaar in de wei te laten grazen. In 2015 is het percentage leden-melkveebedrijven in Nederland waarvan de koeien in de wei lopen iets toegenomen naar 77,9 procent (2014: 77,2 procent). Hiermee is een eind gekomen aan een jarenlange daling van het percentage melkveebedrijven dat weidegang of deelweidegang toepast. Voor meer informatie over weidegang kunt u terecht op www.frieslandcampina.com.

Biodiversiteit

De biodiversiteit wordt wereldwijd bedreigd als gevolg van urbanisatie, de groeiende industrie en de intensifiëring van agricultuur. Dit leidt tot verstoring en verlies van veerkracht van ecosystemen. Voorbeelden hiervan zijn het verlies van bodemvruchtbaarheid, toename van het aantal ziekten en plagen en effecten op het klimaat. De melkveehouderij heeft, als relatieve grootgrondbezitter en als productiefactor met milieu-invloeden, invloed op de biodiversiteit. FrieslandCampina wil actief bijdragen aan het behoud van biodiversiteit. Sinds 2015 worden melkveehouders die zich actief inzetten voor het behoud van soorten, natuur en landschap financieel beloofd door ontwikkelpunten te verdienen in het duurzaamheidsgedeelte van *Foqus planet*.

Om op de lange termijn de invloed van de bedrijfsvoering van de melkveebedrijven op biodiversiteit te verminderen werkt FrieslandCampina samen met de Rabobank en het Wereld Natuur Fonds aan een monitoringssystematiek voor biodiversiteit. Deze systematiek geeft individuele melkveehouders inzicht in de invloed van hun bedrijf (drukfactoren) op de biodiversiteit. De biodiversiteit wordt hiermee meetbaar gemaakt. Voorbeelden van deze drukfactoren zijn mineralenverliezen, de mate en wijze van landgebruik, het watergebruik, de bodemkwaliteit en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Tegelijkertijd worden binnen deze systematiek concrete maatregelen voorgesteld aan melkveehouders om de negatieve invloed terug te dringen en de positieve bijdrage aan biodiversiteit te vergroten. Hiermee werkt FrieslandCampina aan een duurzame methode om biodiversiteit te behouden.

De leden-melkveehouders van FrieslandCampina dragen bij aan het verduurzamen van de teelt van soja doordat het veevoer (met sojaschroot) dat de leden-melkveehouders kopen, afkomstig is van duurzame bronnen. Met de dier-voerindustrie is afgesproken dat vanaf 2015 100 procent van de soja in het krachtvoer van de koeien duurzaam is. Alle aangekochte soja moet gecertificeerd zijn volgens de RTRS (Round Table Responsible Soy) of vergelijkbare criteria. Vanaf 2015 mogen leden-melkveehouders alleen maar krachtvoer afnemen van veevoerleveranciers die voldoen aan de GMP+-module en daardoor op de zogenoemde witte lijst staan. Hierdoor wordt bereikt dat alle soja in het voer van de koeien voldoet aan de RTRS-criteria.

Tabel 4. Broeikasgasemissies

Broeikasgasemissies	Eenheid	2015	2014	2010
Scope 1: gas, diesel ¹	kton CO ₂ -equivalent	757	793	842
Scope 2: elektriciteit, stoom ²	kton CO ₂ -equivalent	210	243	366
Scope 3: boerderij ³	kton CO ₂ equivalent	12.358	11.744	10.985
Netto-broeikasgasuitstoot - klimaatneutrale scope	kton CO ₂ -equivalent	13.325	12.780	12.194
Scope 3: inkoop melk, melkpoeder, wei ⁴	kton CO ₂ -equivalent	4.614	4.248	-

¹ Scope 1 broeikasgassen afkomstig van natuurlijke gas en diesel gebruikt in het melkverwerkingsproces en transport naar productielocaties.

² Scope 2 broeikasgassen afkomstig van de inkoop van elektriciteit en stoom dat gebruikt wordt door de productiebedrijven in het zuivelverwerkingsproces. Dit is inclusief de reductie door de inkoop van groene elektriciteit.

³ Scope 3 broeikasgassen afkomstig van de koeien en melkproductie op de boerderijen van de leden-melkveehouders in Nederland, Duitsland en België. De berekeningen zijn gebaseerd op de gemiddelde broeikasgasemissie per kilogram melk zoals vastgesteld door WUR/LEI op basis van een representatieve steekgroep.

⁴ Scope 3 broeikasgassen afkomstig van de inkoop van melk, melkpoeder en wei.

8 Het fundament van het MVO-beleid

Het fundament van de MVO-strategie (figuur 2, pagina 7) zorgt voor de borging van het MVO-beleid binnen FrieslandCampina.

8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams

De executive board van FrieslandCampina is eindverantwoordelijk voor het FrieslandCampina MVO-beleid. De ontwikkeling en coördinatie van het MVO-beleid valt onder de verantwoordelijkheid van de afdeling Corporate Sustainability. In de *Nourishing by nature* Governance Board vindt toetsing en afstemming plaats. De afdeling Corporate Sustainability is onder andere verantwoordelijk voor:

- het opzetten en actueel houden van de MVO-strategie en het MVO-beleid;
- het voeren van de dialoog met stakeholders;
- het coördineren van de uitvoering van het MVO-beleid en faciliteren van de implementatie;
- het betrekken van externe belanghebbenden bij het MVO-beleid;
- het aantoonbaar maken van de duurzaamheidsinspanningen aan interne en externe stakeholders;
- het ondersteunen van de business groups en werkmaatschappijen bij het vertalen van het corporate MVO-beleid naar onder meer het merkenbeleid.

De business groups en werkmaatschappijen zijn verantwoordelijk voor de implementatie van het MVO-beleid.

8.2 Dialoog met belanghebbenden, samenwerkingsverbanden, Dairy Sustainability Framework

8.2.1 Dialoog met belanghebbenden

Om de verwachtingen van belanghebbenden in kaart te brengen en op de hoogte te blijven van alle actuele en relevante ontwikkelingen onderhoudt FrieslandCampina structurele contacten met de belangrijkste belanghebbenden. De meest belangrijke belanghebbenden zijn geïdentificeerd tijdens de materialiteitsanalyse.

Het betreft de leden-melkveehouders, medewerkers, klanten, leveranciers, overheden, financiers, een aantal NGO's en de samenleving in het algemeen. Door met deze belanghebbenden in dialoog te treden, verzamelt FrieslandCampina de onderwerpen waar zij belang aan hechten, gebruikt ze bij de prioritering van de relevante onderwerpen en bij de aanscherping van het MVO-beleid. Het management van de verschillende onderdelen is eindverantwoordelijk voor de contacten met de belanghebbenden van FrieslandCampina. Hiervoor neemt zij deel aan bijeenkomsten met belanghebbenden en draagt ze de eindverantwoordelijkheid voor de vertaling van de uitkomsten van de stakeholderdialogen naar het beleid en de rapportages.

Tabel 5. Dialoog met belanghebbenden

Groep	Communicatie	Besproken onderwerp	Acties in 2015
Non-gouvernementele organisaties	<ul style="list-style-type: none"> - Regelmatige bijeenkomsten als lid van de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) - Ngo's zoals het Wereld Natuur Fonds, Solidaridad, Stichting Natuur & Milieu, Greenpeace en Dierenbescherming 	<ul style="list-style-type: none"> - Voortgang duurzaamheidsagenda van de Duurzame Zuivelketen - Verduurzaming van de palmolie die wordt gebruikt in de producten - Verduurzaming van geselecteerde fruitsoorten - Verzekeren dat de soja in veevoer duurzaam is geproduceerd op basis van de RTRS-criteria - Interpretatie van de term biodiversiteit binnen de melkveehouderij 	<ul style="list-style-type: none"> - De resultaten en de voortgang op de doelen is besproken, waarbij waardevolle input is ontvangen - Er zijn aanvullende stappen gezet in het gescheiden verwerken van duurzame palmolie - In samenwerking met Solidaridad zijn criteria voor duurzame sinaasappelen opgesteld - De Nederlandse Zuivelorganisatie (NZO) heeft een verbreding van dit duurzame soja-initiatief in de omliggende landen georganiseerd. Als gevolg hiervan voldoet al het krachtvoer voor de koeien in Nederland vanaf 2015 aan de RTRS-criteria - FrieslandCampina is met WWF en de Rabobank bezig met het formuleren van indicatoren waaronder voor biodiversiteit

Medewerkers	<ul style="list-style-type: none"> - Terugkoppeling van medewerkers wordt verzameld: - In de jaarlijkse talent management-cyclus die bestaat uit diverse fasen van doelstelling tot eindejaarsbeoordeling. Tijdens deze beoordelingen worden medewerkers uitgenodigd om feedback te geven - In de wereldwijde enquête Over2You onder alle medewerkers. Deze enquête wordt regelmatig gehouden. De meest recente is uitgevoerd in 2014 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezondheid en veiligheid - Sociale verantwoordelijkheid 	<ul style="list-style-type: none"> - Elke business group en productielocatie heeft zijn eigen actieplan, gebaseerd op de resultaten van de Over2You-enquête die relevant en toepasbaar zijn
Leden-melkveehouders	<ul style="list-style-type: none"> - Regelmatige vergaderingen van het bestuur van de coöperatie, de ledenraad en met de leden - Contact als onderdeel van het <i>Foqus planet</i>-programma 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Foqus planet</i> kent vier onderwerpen: bedrijf, koe, voer en melk. Waardecreatie voor leden-melkveehouders - Groene elektriciteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Met het <i>Foqus planet</i>-programma 2015 belooft FrieslandCampina leden-melkveehouders voor weidegang en verduurzaming
Overheden en lokale autoriteiten	<ul style="list-style-type: none"> - Regelmatig overleg over de voortgang van de meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA3) overeenkomst, het Convenant Schone en Zuinige Agrosectoren en de Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij - Regelmatig overleg met de vergunningverlenende instanties op de productielocaties - Frequent contact als onderdeel van de Drink. Move.BeStrong- campagne, een samenwerking met lokale autoriteiten - Vergaderingen met de Nederlandse zuivelsector en lokale autoriteiten (zoals in China) 	<ul style="list-style-type: none"> - Voortgang bespreken op de gestelde doelen - Opheffen van het Europese melkquotum-systeem en de gevolgen daarvan voor de duurzaamheidsagenda - Bespreken voortgang van de individuele milieuvergunningen - Toelichten duurzaamheidsagenda 	<ul style="list-style-type: none"> - FrieslandCampina voldoet aan de afgesproken doelstellingen volgens MJA3 - FrieslandCampina belooft leden-melkveehouders die zich inzetten voor duurzaamheid en weidegang - Als onderdeel van het <i>Dairy Development Programme</i>, deelt FrieslandCampina zijn kennis en expertise van melkveehouderij met de Chinese zuivelketen
Samenleving	<ul style="list-style-type: none"> - Open dagen op boerderijen - Evenementen van <i>the Milk Story</i> die dialogen organiseert met verschillende belanghebbenden 	<ul style="list-style-type: none"> - Cultuur en samenleving - Voeding en gezondheid - Sociale aspecten van melk en zuivel 	<ul style="list-style-type: none"> - Door de open dagen op de boerderijen wordt actief met de consumenten gecommuniceerd - FrieslandCampina gebruikt de bijdrage van belanghebbenden om te leren en het MVO-beleid aan te scherpen
Klanten	<ul style="list-style-type: none"> - Via klanttevredenheidsonderzoek - Als onderdeel van de klachtenprocedure - Klantbijeenkomsten waarbij het duurzaamheidsprogramma wordt toegelicht 	<ul style="list-style-type: none"> - Continue verbetering - Veiligheid van producten - Kwaliteit van producten - Gezond dieet 	<ul style="list-style-type: none"> - FrieslandCampina is lid van het Dairy Sustainability Framework (DSF), een initiatief van de internationale zuivelsector dat de inzet voor verduurzaming van zuivelproducten aantoonbaar maakt naar klanten en consumenten - FrieslandCampina heeft zijn eigen integrale kwaliteitssysteem dat de naleving van strikte standaarden op gebied van voedselveiligheid en kwaliteit borgt
Leveranciers	<ul style="list-style-type: none"> - Frequent contact als onderdeel van het <i>Foqus</i>-programma met significante leveranciers - Als onderdeel van leveranciersaudits 	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzame agrarische grondstoffen - Groene elektriciteit - Productontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> - FrieslandCampina werkt samen met zijn leveranciers om plannen te ontwikkelen voor de verduurzaming van de inkoop van agrarische grondstoffen. Dit is onderdeel van de KPI duurzame inkoop, die dit jaar verder is ontwikkeld
Net-gouvernementele organisaties	<ul style="list-style-type: none"> - Regelmatige bijeenkomsten als lid van de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) - Ngo's zoals het Wereld Natuur Fonds, Solidaridad, Stichting Natuur & Milieu, Greenpeace en Dierenbescherming 	<ul style="list-style-type: none"> - Voortgang duurzaamheidsagenda van de Duurzame Zuivelketen - Verduurzaming van de palmolie die wordt gebruikt in de producten - Verduurzaming van geselecteerde fruitsoorten - Verzekeren dat de soja in veevoer duurzaam is geproduceerd op basis van de RTRS-criteria. - Interpretatie van de term biodiversiteit binnen de melkveehouderij 	<ul style="list-style-type: none"> - De resultaten en de voortgang op de doelen is besproken, waarbij waardevolle input is ontvangen - Er zijn aanvullende stappen gezet in het gescheiden verwerken van de duurzame palmolie - In samenwerking met Solidaridad zijn criteria voor duurzame sinaasappelen opgesteld - De Nederlandse Zuivelorganisatie (NZO) heeft een verbreding van dit duurzame soja-initiatief in de omliggende landen georganiseerd. Als gevolg hiervan voldoet al het krachtvoer voor de koeien in Nederland vanaf 2015 aan de RTRS-criteria - FrieslandCampina is met WWF en de Rabobank bezig met het formuleren van indicatoren waaronder voor biodiversiteit

8.2.2 Samenwerkingsverbanden

FrieslandCampina werkt sinds 2014 samen met de Vereniging van Nederlandse Voedselbanken. De voedselbanken helpen de armsten door ze tijdelijk te voorzien van voedselpakketten. FrieslandCampina levert per jaar circa een miljoen zuivelproducten aan de voedselbanken. Dit past in het beleid van de Voedselbanken om de voedingswaarde van voedselpakketten te verhogen. FrieslandCampina zorgt ook voor de logistiek en draagt hiervoor de kosten. Dit versnelt de distributie van zuivelproducten naar voedselbanken in heel Nederland. De kennis die FrieslandCampina bezit met betrekking tot voedselveiligheid, kwaliteit en gezonde voeding wordt gedeeld. Meer informatie hierover is te vinden op de website www.frieslandcampina.com.

In 2012 is FrieslandCampina een vijf jaar durende samenwerkingsovereenkomst aangegaan met het Nederlandse Rode Kruis. FrieslandCampina ondersteunt nationale en internationale projecten geleid door het Rode Kruis. In 2015 heeft FrieslandCampina meegewerkt aan de promotie van het Rode Kruis 'citizens' netwerk 'Ready to help'. Meer informatie over de samenwerkingsverbanden en lidmaatschappen van FrieslandCampina is te vinden op www.frieslandcampina.com en in de GRI-tabel (bijlage 2).

8.2.3 Dairy Sustainability Framework

De internationale zuivelsector maakt gebruik van het Dairy Sustainability Framework (DSF) als model voor het meetbaar maken van de (toenemende) duurzaamheid in de zuivelsector. Als lid van het DSF is FrieslandCampina in 2015 gestart met 2 proefprojecten en heeft zich geëngageerd aan het verder ontwikkelen van het Dairy Sustainability Framework. Door middel van deze initiatieven wil FrieslandCampina bijdragen aan de verdere verduurzaming van de zuivelsector. Meer details zijn te vinden op de DSF-website www.dairysustainabilityframework.org.

8.3 Gezondheid & veiligheid, betrokkenheid medewerkers en leden-melkveehouders, Nourishing by nature award

8.3.1 Gezondheid & veiligheid

FrieslandCampina spant zich in om voor zijn medewerkers en leveranciers een zo veilig mogelijke werkplek te realiseren. Er is een *global safety programme* geïmplementeerd. Hierin wordt uitgebreid beschreven welke veiligheidsstandaarden worden gehanteerd en hoe de processen moeten lopen. Het programma biedt opleidingen en trainingen, zowel op het gebied van veiligheidsleiderschap als van veilig gedrag. Daarnaast wordt er veel aandacht aan communicatie besteed. Alle medewerkers zijn inmiddels met deze programma's in contact gekomen. Ongelukken en incidenten worden gerapporteerd en gedeeld met andere locaties om herhaling te voorkomen. Zo wordt er actief gestuurd op het continu verbeteren van de veiligheid.

Als resultaat van deze inspanningen is in 2015 het aantal verzuimongevallen op FrieslandCampina-locaties afgenomen van 94 naar 71, een afname van 25 procent ten opzichte van 2014. Niet eerder lag het aantal ongevallen op zo'n laag niveau. Het aantal ongevallen met verzuim per 200.000 gewerkte uren is in 2015 afgenomen naar 0,24 (2014: 0,33). De voornaamste oorzaken van ongevallen in 2015 waren gerelateerd aan:

1. Vallen, struikelen, uitglijden
2. Intern transport (heftruck- en palletwagen-aanrijdingen)
3. Stoom, heet water en chemicaliën

Op 40 van de 115 FrieslandCampina-locaties heeft er gedurende één jaar geen enkel ongeval met verzuim plaatsgevonden. Sinds 2012 is het aantal verzuimongevallen met 49,3 procent gedaald tot 71.

De doelstelling voor 2016 is minder dan 0,18 ongevallen met verzuim per 200.000 gewerkte uren. Speerpunt voor 2016 is procesveiligheid. Een goed ontwerp van en de juiste omgang met de productiemiddelen zijn randvoorwaarden om veilig te werken en te produceren. Om de procesveiligheid verder te verbeteren, zijn voor 2016 de volgende speerpunten benoemd:

- ATEX (ATmosphères EXplosibles, Europese richtlijn Explosieveiligheid);
- veilig werken met stoom, heet water en chemicaliën;
- machineveiligheid.

8.3.2 Betrokkenheid medewerkers en leden-melkveehouders

FrieslandCampina-medewerkers en leden-melkveehouders werken mee aan het implementeren van het MVO-beleid. Zij spelen allen een belangrijke rol bij het inbedden van het MVO-beleid binnen de organisatie.

FrieslandCampina hecht veel belang aan de betrokkenheid van medewerkers bij de invulling van *nourishing by nature*. Hoe blijft FrieslandCampina een aantrekkelijke werkgever? Wat kunnen de medewerkers zelf bijdragen aan de omgeving waarin ze werken? Hierbij ligt de focus op veiligheid, duurzaamheid, voeding en gezondheid. In 2015 is het platform *Nourishing by nature - We Make it Happen* opgezet. Medewerkers kunnen hier terecht voor inspiratie en het vinden van voorbeelden van acties van collega's wereldwijd. Zoals de adviesmissies van Agriterra, waar meerdere FrieslandCampina-medewerkers aan hebben deelgenomen, een aantal green teams op locaties en de samenwerking met het Rode Kruis, waar wereldwijd verschillende initiatieven zijn ontplooid. In 2016 wordt de volgende stap gezet om naast de vele MVO-ambassadeurs die FrieslandCampina nu al heeft, nog meer medewerkers te betrekken bij het concreet maken van *nourishing by nature*.

8.3.3 Nourishing by nature award

De leden-melkveehouders van FrieslandCampina hebben in 2015 de *nourishing by nature award* gewonnen. De *nourishing by nature award* is de interne FrieslandCampina-prijs voor het beste initiatief op het gebied van voeding en duurzaamheid. Met het in 2015 vernieuwde kwaliteits- en duurzaamheidsprogramma *Foqus planet* leveren de leden-melkveehouders een belangrijke bijdrage aan het daadwerkelijk tot uitvoering brengen van FrieslandCampina's *purpose statement nourishing by nature*. *Foqus planet* stimuleert de leden-melkveehouders actief bij te dragen aan verbetering van het milieu en vermindering van het energieverbruik, dierenwelzijn en diergezondheid, aan de omgeving en biodiversiteit en aan het weiden van de koeien.

8.3.4 Innovatie

Duurzaamheid is een belangrijke drijfveer bij innovatieprojecten. Energie- en waterbesparingen in productieprocessen en een effectiever gebruik van grondstoffen dragen bij aan het realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen. In 2015 is een model ontwikkeld dat betere inzichten verschaft in de melkstromen. Met kennis op het gebied van melkcomponenten en technologie draagt dit bij aan rendementsverbetering en wordt de milieubelasting teruggedrongen. Daarnaast hebben nieuw ontwikkelde verpakkingsprocessen en verbeterde verpakkingen een bijdrage geleverd aan het verbeteren van de duurzaamheid.

8.4 Productkwaliteit en voedselveiligheid, standaarden en richtlijnen

8.4.1 Productkwaliteit en voedselveiligheid

Voor FrieslandCampina staan de kwaliteit en voedselveiligheid van melk en de producten voorop. FrieslandCampina beheerst samen met de leden-melkveehouders van de coöperatie de gehele productieketen, van de boerderij tot aan het eindproduct, *van gras tot glas*.

Wereldwijd moeten alle afnemers en consumenten erop kunnen vertrouwen dat elk product van onberispelijk kwaliteitsniveau is. FrieslandCampina wil dat al zijn productie- en distributiebedrijven op dezelfde wijze omgaan met veiligheid en kwaliteit, ongeacht wat en waar er geproduceerd wordt. FrieslandCampina hanteert daarom een eigen integraal kwaliteitssysteem genaamd *Foqus* om de veiligheid en kwaliteit van zijn producten in de gehele productieketen te borgen. Met *Foqus* biedt FrieslandCampina consumenten, klanten en overheden de garantie dat de producten en productieprocessen voldoen aan de hoge eisen op het gebied van voedselveiligheid, kwaliteit, veiligheid, arbeidsomstandigheden, brandveiligheid en milieu. Met behulp van een uitgebreid programma van trainingen en audits wordt *Foqus* op de productielocaties, bij de leden-melkveehouders en bij de grondstoffenleveranciers geborgd en continu gemonitord.

In de *Foqus*-module voor de leden-melkveehouders (*Foqus planet*) staat de borging van kwaliteit en voedselveiligheid voorop. Daarnaast staat het verder stimuleren van duurzaamheid in de melkveehouderij centraal via verschillende programma's waar melkveehouders extra verdiensten mee kunnen realiseren.

8.4.2 Minimumstandaarden

Bij de bewaking van de kwaliteit vormen de wettelijke eisen het uitgangspunt. Daarnaast worden aanvullende eisen gesteld. In *Foqus* zijn de verschillende internationale normen, zoals GMP+, HACCP, ISO 9001, ISO 22000, FSSC 22000, OSHAS 18000 en ISO 14000, geïntegreerd. Op deze wijze kunnen zowel de afnemers van FrieslandCampina als de consumenten erop vertrouwen dat de producten veilig en van hoge kwaliteit zijn en verantwoord worden geproduceerd. Elk jaar worden de *Foqus*-eisen opnieuw bekeken en indien nodig bijgesteld, zodat het systeem altijd in lijn is met de nieuwste kennis en inzichten.

FrieslandCampina's MVO-beleid is gebaseerd op de ISO 26000 richtlijn. Dit is een internationale MVO-richtlijn die bedrijven en andere organisaties helpt bij de implementatie van MVO in bedrijfsprocessen.

Naast ISO 26000, hebben alle FrieslandCampina-productielocaties een milieu- en arbeidsveiligheidsmanagementsysteem dat voldoet aan de eisen van ISO 14001 en OHSAS 18001. In aanvulling hierop heeft FrieslandCampina hiervoor een eigen interne standaard ontwikkeld: het *Foqus* SHE managementsysteem. Dit is een gestandaardiseerde risicoanalyse welke de milieu- en arbeidsveiligheidsrisico's op alle locaties in beeld brengt en waarover alle locaties jaarlijks rapporteren. Het milieu- en arbeidsveiligheidsmanagementsysteem wordt geborgd met interne en externe audits.

8.4.3 Richtlijnen voor leveranciers

FrieslandCampina stelt strikte eisen aan leveranciers van grondstoffen zoals fruitconcentraten, fruit, suiker, stremsel en vele andere ingrediënten die in de producten van FrieslandCampina worden gebruikt. FrieslandCampina acht een goede open relatie met zijn leveranciers van cruciaal belang voor het verkrijgen van een goed beeld van de veiligheidsrisico's en de manier waarop deze worden gemonitord in de keten.

FrieslandCampina werkt zoveel mogelijk met *preferred suppliers*. De selectie hiervan vindt plaats door de inkoopcategory teams. Deze teams representeren de relevante disciplines zoals research & development, marketing, inkoop en kwaliteitsmanagement. Een basisvoorwaarde voor opname in het selectieproces is HACCP- of ISO-certificering. Een van de cruciale elementen in de selectie is een inspectie van de veiligheid van de processen en systemen van de leveranciers. FrieslandCampina verricht ongeveer 450 leveranciersaudits per jaar. Leveranciers worden, indien relevant, in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken bij productontwikkeling.

8.4.4 Compass

In 2015 heeft FrieslandCampina zijn code voor goed zakelijk gedrag *Compass* geactualiseerd. Deze gedragscode en bijbehorende beleidslijnen geven de uitgangspunten voor integer, respectvol en transparant zakelijk gedrag van medewerkers van FrieslandCampina en derde partijen met wie FrieslandCampina samenwerkt. Het volgen van deze gedragscode en de beleidslijnen wordt ondersteund door trainingen, wereldwijd benoemde vertrouwenspersonen, een integriteitscommissie en een rapportageplatform dat 24 uur per dag en zeven dagen per week beschikbaar is voor medewerkers om op vertrouwelijke basis hun zorg te uiten over een vermoedelijke schending van de gedragscode of een beleidslijn. Daarnaast geeft het *corporate manual* procedures en richtlijnen waarin verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd.

De code bekrachtigt dat FrieslandCampina de Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties onderschrijft als universele standaard. Andere onderwerpen die in de code worden benoemd zijn het uitsluiten van corruptie, kinderarbeid, dwangarbeid en discriminatie van medewerkers (de richtlijnen van de Internationale Arbeidsorganisatie ILO) en het respecteren van het recht van de medewerkers zich te organiseren in vakbonden. De naleving van de code wordt jaarlijks gecontroleerd en gerapporteerd aan de auditcommissie van de raad van commissarissen.

Deze MVO-update is opgesteld volgens de G4-rapportage richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI), toepassingsniveau Core.

1.1 Reikwijdte

De reikwijdte omvat zowel Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A. als Koninklijke FrieslandCampina N.V. en haar geconsolideerde dochterondernemingen. Dit wijkt af van de reikwijdte van de afzonderlijke financiële verslagen van Koninklijke FrieslandCampina N.V. en Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A.

Informatie afkomstig van acquisities die gedaan worden gedurende een rapportagejaar worden meegenomen in het eerstvolgende volledige kalenderjaar. Informatie met betrekking tot activiteiten die gedurende een rapportageperiode worden afgestoten, wordt niet opgenomen in de rapportage van dat jaar.

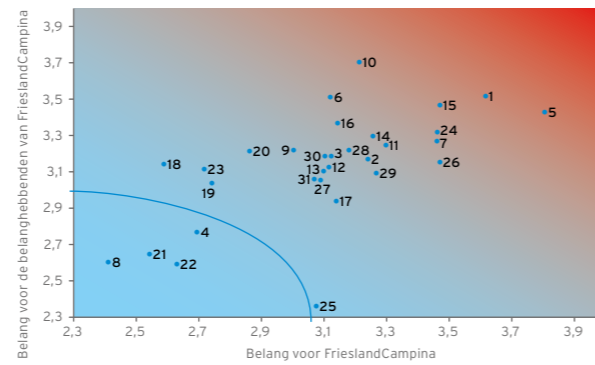
1.2 Bepaling van de inhoud

FrieslandCampina gebruikt het principe van materialiteit om te bepalen welke onderwerpen worden opgenomen in de rapportage, welke relevant zijn voor FrieslandCampina en zijn belanghebbenden. Dit jaar is de materialiteitsanalyse ook gebruikt als basis voor de geactualiseerde MVO-strategie. De materialiteitsanalyse bestaat uit de volgende stappen:

Stap 1: Identificatie van relevante onderwerpen

Het doel van de eerste stap is om een overzicht samen te stellen van alle relevante onderwerpen waarover FrieslandCampina zou moeten rapporteren. Er is een lijst samengesteld op basis van de GRI-richtlijnen, de sectorbijlage voor zuivelverwerking en voedselverwerking, de ISO 26000 richtlijnen en rapporten van vakgenoten. Waar nodig is de lijst uitgebreid met onderwerpen specifiek voor de activiteiten van FrieslandCampina die relateren aan de voorgaande MVO-strategie. FrieslandCampina heeft vervolgens de relevantie van elk onderwerp apart bepaald. Onderwerpen zijn relevant als zij beïnvloed worden of kunnen worden door FrieslandCampina (in de organisatie dan wel in de keten).

Figuur 4. Materialiteitsmatrix

Stap 2: Specificatie van rapportageprioriteiten

In de tweede stap zijn alle relevante onderwerpen gerangschikt naar prioriteit. In het bepalen van de prioriteit kijkt FrieslandCampina naar het belang van het onderwerp voor zowel FrieslandCampina als zijn belanghebbenden.

FrieslandCampina kent twee onderwerpen:

- Materiële onderwerpen (boven de blauwe lijn): onderwerpen waarin FrieslandCampina streeft naar een leidende rol en die daarom worden meegenomen in het MVO-beleid. Deze onderwerpen vormen de kernthema's van de rapportage.
- Niet-materiële onderwerpen (onder de blauwe lijn): deze onderwerpen worden gemonitord maar hierover wordt niet gerapporteerd.

De materiële onderwerpen vormen de basis van de FrieslandCampina MVO-strategie en daarmee de inhoud van dit rapport. Tabel 6 benoemt de materiële onderwerpen en hoe deze zijn gekoppeld aan de geactualiseerde MVO-strategie.

Tabel 6. Samenhang MVO-strategie en materiële onderwerpen

Strategische pijler	MVO-thema's van FrieslandCampina	Materiële onderwerpen
Betere voeding voor de wereld	Betere producten	1. Bijdragen aan betere voeding door producten met betere voedingswaarde 3. Stimuleren gezonde leefstijl
	Verantwoorde marketing	1. Bijdragen aan betere voeding door producten met betere voedingswaarde 3. Stimuleren gezonde leefstijl
	Transparante voedingswaarde-etikettering	2. Transparante productetikettering
	Gezonde levensstijleducatie	3. Stimuleren gezonde leefstijl
Goede inkomsten voor onze boeren	Optimale waarde uit melk	Financieel jaarverslag
	Economische prestatie & winstgevendheid	26. Economische prestaties / levensvatbaarheid op lange termijn
	Verbetering kwaliteit en kwantiteit melk door het DDP	7. Kwaliteit en veiligheid van boerderijmelk
	Ontwikkelen kennis en vaardigheden door het DDP	6. Steun aan lokale boeren door kennisontwikkeling 9. Verbeteren lokale economie door toereikend inkomen voor melkveehouders in Azië en Afrika
Nu en in de toekomst	Klimaatneutrale groei	11. Energie-efficiëntie in de productie 14. Klimaatneutrale groei 23. Broeikasgassen op de boerderij
	Duurzame inkoop	10. Duurzaam geteelde gewassen als grondstof voor de eindproducten
	Duurzame productie	12. Vermindering en recycling van afval 13. Verantwoord waterverbruik
	Weidegang	17. Weidegang
	Diergezondheid en dierenwelzijn	15. Diergezondheid en dierenwelzijn 16. Verantwoord antibioticagebruik in de melkveehouderij ¹
	Biodiversiteit	18. Biodiversiteit 19. Bodemnutriënten 20. Bodemkwaliteit

Fundament	Materiële onderwerpen
Nourishing by nature Governance Board, MVO-implementatieteams	28. Uitvoering van het MVO-beleid (Governance)
Dairy Sustainability Framework, dialoog met belanghebbenden, partnerships, externe rapportering	30. Betrekken van stakeholders bij de verdere ontwikkeling van het MVO-beleid
Gezondheid & veiligheid, betrokkenheid medewerkers en leden-melkveehouders, MVO-trainingen	5. Productkwaliteit en -veiligheid 24. Gezonde en veilige arbeidsomstandigheden 25. Aantrekkelijke werkgever
Productkwaliteit en -veiligheid, minimumstandaarden, richtlijnen voor leveranciers, business principes	27. Gedragscode voor leveranciers 29. Naleving van de regelgeving

¹ Hoewel antibiotica een materieel onderwerp is voor FrieslandCampina, wordt hierover separaat gerapporteerd in de Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen.

1.3 Definities en meetmethoden

De Corporate Sustainability-afdeling en de Nourishing by nature Governance Board zijn verantwoordelijk voor het verzamelen en verifiëren van de gerapporteerde informatie. De informatie wordt aangeleverd door de verschillende werkmaatschappijen, de supply chain-organisaties van de business groups en relevante corporate en supportafdelingen. Milieu- en HR-data worden maandelijks opgevraagd door middel van het centrale financiële datasysteem.

Er zijn geen onzekerheden of inherente beperkingen in de data gevonden als gevolg van de metingen, schattingen of berekeningen. Veranderingen in de definities en meetmethoden van de data in vergelijking met voorgaande

jaren zijn aangegeven bij de data. Voor een beschrijving van de rapportagedefinities, zie Bijlage 4 Begrippenlijst en rapportagedefinities.

1.4 Externe verificatie

Voor het FrieslandCampina MVO-verslag 2015 is voor het eerst een externe accountant (PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.) gevraagd een externe verklaring af te geven voor een selectie van MVO-indicatoren. Deze indicatoren zijn gemarkeerd met een ◆ in de kerncijferstabellen. De verklaring van de accountant is opgenomen in Bijlage 3 Assurance rapport.

GRI-tabel Koninklijke FrieslandCampina N.V. 2015 - In overstemming met het 'Core' niveau van GRI G4

Indicator	Beschrijving	Verwijzing
Algemene indicatoren		
Strategie en Analyse		
G4-1	Verklaring van de hoogste beslissingsbevoegde	JV 1: Woord vooraf van de ceo, pagina 4-5
G4-3	Naam van de organisatie	JV: voorblad
G4-4	Voorname merken, producten en/of diensten	JV: pagina 18-19
G4-5	Locatie van het hoofdkantoor van de organisatie	JV: pagina 168, MVO-update: 2. Profiel
G4-6	Het aantal landen waar de organisatie actief is	JV: Markten, pagina 20-21
G4-7	Eigendomsstructuur en rechtsvorm	JV: pagina 168, MVO-update: 2. Profiel
G4-8	Afzetmarkten	JV: Markten, pagina 20-21, MVO-update: 2. Profiel
G4-9	Omvang van de verslaggevende organisatie	JV: Kerncijfers, pagina 6-9, Markten, pagina 20-21, MVO-update: 3. Kerncijfers
G4-10	Samenstelling medewerkersbestand	JV: Kerncijfers, pagina 6-9, FrieslandCampina en zijn medewerkers, pagina 52
G4-11	Werknemers onder een CAO	In Nederland valt 90 procent van de werknemers onder een CAO. Dit zijn in de regel werknemers met een vast contract.
G4-12	Beschrijving van de toeleveringsketen van de organisatie	MVO-update: 6. De waardeketen MVO-update: 8.4.3 Richtlijnen voor leveranciers Koninklijke FrieslandCampina N.V. onderscheidt twee belangrijke groepen van toeleveranciers: de leden-melkveeouders voor melk enerzijds en de leveranciers van de agrarische grondstoffen, verpakkingen, installaties, kantoorartikelen, catering, etc. anderzijds. Om niet te worden uitgesloten, dienen de leveranciers uit de tweede groep te voldoen aan de FrieslandCampina code voor goed zakelijk gedrag Compass.
G4-13	Significante veranderingen tijdens de verslagperiode	Er hebben zich in het verslagjaar geen significante veranderingen in de reikwijdte van de organisatie voorgedaan. Zie ook: MVO-update: Bijlage 1. Rapportage principes.
G4-14	Uitleg over de toepassing van het voorzorgsprincipe door de verslaggevende organisatie	JV: pagina 54-55. FrieslandCampina behandelt de voornaamste geïdentificeerde risico uitvoerig in het jaarverslag. De risico's variëren per regio.
G4-15	Extern ontwikkelde economische, milieu gerelateerde en sociale handvesten, principes die door de organisatie worden onderschreven	MVO-update: 8.4.2 Minimumstandaarden In 2015 heeft FrieslandCampina 163 punten gescoord op de Transparantiebenchmark en heeft daarmee de 45e plek behaald. Op de World Business Council for Sustainable Development benchmark Reporting Matters is een score behaald van 51,4 procent.
G4-16	Lidmaatschappen van verenigingen (zoals brancheverenigingen) en nationale en internationale belangenorganisaties	MVO-update: 8.2.2 Samenwerkingsverbanden Zie: https://www.frieslandcampina.com/en/sustainability/csr-cases/memberships-collaboration-and-covenants/
Materiële onderwerpen en afbakening		
G4-17	Ondernemingen in de jaarrekening die niet onder dit verslag vallen	JV: pagina 142-143
G4-18	Proces voor het bepalen van de inhoud en specifieke afbakening	MVO-update: Bijlage 1.2. Bepaling van de inhoud
G4-19	Vastgestelde materiële onderwerpen	MVO-update: Bijlage 1.2. Bepaling van de inhoud
G4-20	Afbakening per materieel onderwerp binnen de organisatie	Alle informatie over het beleid, strategie en de daarbij behorende indicatoren hebben betrekking op Koninklijke FrieslandCampina N.V. tenzij anders aangegeven in het verslag. Wel dient opgemerkt te worden dat FrieslandCampina en haar activiteiten niet los te zien zijn van haar omgeving. De meeste materiële onderwerpen hebben daardoor zowel een impact binnen als buiten de organisatie. MVO-update: Bijlage 1. Rapportage principes
G4-21	Afbakening van de materiële onderwerpen buiten de organisatie	Zie G4-20
G4-22	Gevolgen van een eventuele herformulering van informatie	MVO-update: Bijlage 1. Rapportage principes. De data is niet geschat.
G4-23	Significante veranderingen ten opzichte van vorige verslagperiodes	MVO-update: Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden. Er zijn geen significante veranderingen in de reikwijdte en afbakening met betrekking tot de vorige verslagperiode.

¹ Jaarverslag 2015 van Koninklijke FrieslandCampina N.V.

Indicator	Beschrijving	Verwijzing
Overleg met belanghebbenden		
G4-24	Lijst van betrokken belanghebbenden	MVO-update: 8.2.1. Dialoog met belanghebbenden
G4-25	Uitgangspunten voor inventarisatie/selectie van belanghebbenden	MVO-update: 8.2.1. Dialoog met belanghebbenden
G4-26	Wijze waarop belanghebbenden worden betrokken	MVO-update: 8.2.1. Dialoog met belanghebbenden De directie is formeel eindverantwoordelijk voor de contacten met de belanghebbenden van FrieslandCampina. De CEO, CFO en COO's zijn actief betrokken geweest bij de dialoog met het bestuur en de leden-melkveeouders van Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A. (de aandeelhouder) en investeerders.
G4-27	Belangrijkste onderwerpen en vraagstukken die uit het overleg met belanghebbenden naar voren zijn gekomen	MVO-update: 8.2.1. Dialoog met belanghebbenden Voor opinies van externe belanghebbenden met betrekking tot de MVO-prestaties, zie de volgende internetpagina's: - Agriterra: https://www.frieslandcampina.com/nl/duurzaamheid/mvo-in-de-praktijk/samenwerking-frieslandcampina-en-agriterra/ - Nederlandse voedselbanken: https://www.frieslandcampina.com/nl/duurzaamheid/mvo-in-de-praktijk/samenwerking-frieslandcampina-en-voedselbanken-nederland/
Verslagprofiel		
G4-28	Verslagperiode waarop de verstrekte informatie betrekking heeft	1 januari tot 31 december 2015
G4-29	Datum van het meest recente, vorige verslag	Het 2014 MVO-verslag is gepubliceerd in mei 2015
G4-30	Verslaggevingscyclus	Jaarlijks
G4-31	Contactpersoon voor vragen over het verslag	Stuur vragen of opmerkingen naar: corporate.communication@frieslandcampina.com
G4-32	GRI-toepassingsniveau en GRI-tabel	MVO-update: Bijlage 1. Rapportage principes Dit jaar is FrieslandCampina de transitie gestart naar geïntegreerd rapporteren. Het voornemen is over het jaar 2017 met een geïntegreerde rapportage te komen.
G4-33	Beleid met betrekking tot assurance	MVO-update: Bijlage 1. Rapportage principes FrieslandCampina zet een intern auditteam in om de betrouwbaarheid en volledigheid van de gerapporteerde data te waarborgen. Auditoren ontvangen een trainingsprogramma gevolgd door regelmatig opfriscursussen.
Bestuursstructuur		
G4-34	De bestuursstructuur van het hoogste bestuurslichaam en de commissies die verantwoordelijk zijn voor de besluitvorming ten aanzien van sociale, milieu en economische impact	JV: pagina 60-65, MVO-update: 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams
Ethiek en integriteit		
G4-56	Gehanteerde waarden, principes, standaarden en gedragsnormen	MVO-update: 8.4 Productkwaliteit en voedselveiligheid, standaarden en richtlijnen
Specifieke indicatoren		
Betere producten (G4, aspect: Gezondheid gebruikers)		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld, Betere producten, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 4. Begrippenlijst en rapportagedefinities
FP6	Percentage van het totale verkoopvolume van consumentenproducten waarin de hoeveelheid verzadigd vet, transvet, natrium of toegevoegde suikers is verminderd.	MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld - Betere producten
Verantwoorde marketing		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 4. Begrippenlijst en rapportagedefinities.
Eigen indicator	Televisie-marketing dat voldoet aan de EU Pledge-richtlijnen voor kinderen	Het nalevingspercentage van is te vinden op www.eu-pledge.eu . MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld - Verantwoorde marketing

Indicator	Beschrijving	Verwijzing
Transparante voedingswaarde-etikettering (G4, aspect: Product- en dienstetikettering)		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld, 8.1 Nourishing by Nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden.
PR3	Type product- en dienst informatie vereist door de organisaties procedures voor product- en dienst informatie en etikettering en het percentage significante product- en dienst categorieën dat valt onder deze procedures	MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld - Verantwoorde etikettering.
Gezonde leefstijl educatie		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden
Eigen indicator	Aantal kinderen dat heeft deelgenomen aan een door FrieslandCampina georganiseerd of gesteund educatieprogramma over gezonde voeding en beweging.	MVO-update: 7.1 Betere voeding voor de wereld - Educatie over gezonde voeding en leefstijl
Optimale waarde uit melk		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.2 Goede inkomsten voor de boeren, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden
Eigen indicator	Melkprijs (EUR/liter)	JV: pagina 25-26
Economische prestatie en winstgevendheid (G4, aspect: Economische prestatie)		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	De executive board en de CFO in het bijzonder is verantwoordelijk voor de financiële prestaties van FrieslandCampina. MVO-update: 7.2 Goede inkomsten voor de boeren, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden
EC1	Directe economische waarde gegenereerd en gedistribueerd	JV: pagina 24-25
Verbeteren kwaliteit en kwantiteit melk door het Dairy Development Programme		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.2 Goede inkomsten voor de boeren, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden
Eigen indicator	Boeren dat heeft deelgenomen aan een trainingsprogramma	MVO-update: 7.2 Goede inkomsten voor de boeren
Ontwikkelen kennis en vaardigheden door het Dairy Development Programme		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.2 Goede inkomsten voor de boeren, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden
Eigen indicator	Nader vast te stellen	Vanaf 2017 zal de voortgang van het Dairy Development Programme worden gemeten aan de hand van drie indicatoren: het aantal boeren dat heeft deelgenomen aan een trainingsprogramma, de productiviteit per koe en de gemiddelde score op de Good Dairy Farming Practices (GDFP) in Vietnam, Thailand, Maleisië, Indonesië en Nigeria. Aan de hand van deze indicatoren worden doelstellingen geformuleerd waarover gerapporteerd zal gaan worden.

Indicator	Beschrijving	Verwijzing
Klimaatneutrale groei (G4 aspect: Broeikasgassen, Energie)		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst (incl. dilemma), 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden
EN3	Energieconsumptie binnen de organisatie	MVO-update: 6. De waardeketen
EN5	Energie-intensiteit	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Klimaatneutrale groei
EN6	Reductie van energieconsumptie	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Klimaatneutrale groei
EN15	Directe broeikasgasemissies (scope 1)	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Klimaatneutrale groei
EN16	Indirecte broeikasgasemissies (scope 2)	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Klimaatneutrale groei
EN17	Indirecte broeikasgasemissies (scope 3)	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Klimaatneutrale groei
Duurzame inkoop (G4, aspect: Inkoop)		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst, 8.1 Nourishing by Nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 4. Begrippenlijst en rapportagedefinities
FP2	Percentage ingekocht volume dat is geverifieerd als zijnde in overeenstemming met geloofwaardige internationaal erkende verantwoorde productiestandaarden, gespecificeerd per standaard	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Duurzame inkoop
Eigen indicator	Percentage ingekochte groene elektriciteit	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Duurzame inkoop
Duurzame productie (G4, aspect: Water en Afval)		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 4. Begrippenlijst en rapportagedefinities
EN8	Totale wateronttrekking met bron	MVO-update: 6. De waardeketen en 7.3 Nu en in de toekomst
EN23	Totaal gewicht van afval per type en verwerkingsmethode	MVO-update - 7.3 Nu en in de toekomst
Weidegang		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 4. Begrippenlijst en rapportagedefinities
Eigen indicator	Weidegang in Nederland	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Weidegang
Biodiversiteit		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst, 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams en Bijlage 1.3. Definities en meetmethoden
Eigen indicator	Percentage RTRS- of vergelijkbaar gecertificeerd sojaschroot	MVO-update: 7.3 Nu en in de toekomst - Biodiversiteit
Gezondheid en veiligheid (G4, aspect: Gezondheid en veiligheid op het werk en klant gezondheid en veiligheid)		
DMA	(a) Toelichting op de materialiteit per onderwerp, (b) Omgang van het management met het materiële onderwerp en de impact ervan, (c) Evaluatie van de managementaanpak	MVO-update - 8.1 Nourishing by nature Governance Board en MVO-implementatieteams, 8.3. Gezondheid & veiligheid, betrokkenheid medewerkers en leden-melkveehouders, Nourishing by nature award, 8.4 Productkwaliteit en -veiligheid, minimumstandaarden, richtlijnen voor leveranciers, code voor goed zakelijk gedrag Compass en Bijlage 4. Begrippenlijst en rapportagedefinities. Zie ook JV pagina 34
LA6	Type ongeval, verzuimpercentage, per regio of geslacht	MVO-update: 8.3.1 Gezondheid & veiligheid
PR1	Percentage significante product- en dienst categorieën waarvoor gezondheids- en veiligheidsimpact zijn gemeten	JV pagina 34

Aan: de executive board van Koninklijke FrieslandCampina N.V.

De executive board van Koninklijke FrieslandCampina N.V. ('de Organisatie'), te Amersfoort heeft ons gevraagd een beperkte mate van zekerheid te verstrekken over de niet financiële gegevens ('de Duurzaamheidsinformatie') in de tabel 'indicatoren' in hoofdstuk 3 'kerncijfers' en in hoofdstuk 7 'de prestaties' in de MVO-update 2015 en aangegeven met het symbool (leidend tot een 'conclusie').

Onze conclusie

Op basis van onze beoordelingswerkzaamheden en de ontvangen informatie concluderen wij dat met betrekking tot de Duurzaamheidsinformatie in de MVO-update 2015 aangegeven met het symbool , ons niets is gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de Duurzaamheidsinformatie niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, is gepresenteerd in overeenstemming met de Organisatie haar verslaggevingscriteria.

Onze conclusie dient gelezen te worden in de context van de rest van dit rapport.

Wat we hebben beoordeeld

Wij hebben de Duurzaamheidsinformatie voor het verslagjaar 2015 van Koninklijke FrieslandCampina N.V., te Amersfoort, zoals opgenomen in de tabel 1 'kerncijfers' in de tabel 'indicatoren' in hoofdstuk 3 'kerncijfers' en in tabel 3 'kerncijfers pijler: nu en in de toekomst' in de tabel 'indicatoren' in hoofdstuk 7 'de prestaties' in MVO-update 2015 ('het Verslag'), beoordeeld. De Duurzaamheidsinformatie bestaat uit de volgende indicatoren, aangegeven met het symbool :

- Energie-efficiëntie
- Groene elektriciteit
- CO₂-uitstoot productielocaties
- CO₂-uitstoot klimaatneutrale groei
- Aantal ongevallen met verzuim
- Weidegang

Alle andere informatie in MVO-update 2015 is geen onderdeel van onze opdracht. Daarom rapporteren en concluderen wij niet over deze andere informatie. Een beoordeling is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid. De werkzaamheden die worden verricht bij het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid zijn gericht op het vaststellen van de plausibiliteit van informatie en zijn geringer in diepgang dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen

van een redelijke mate van zekerheid. De in dit kader uitgevoerde werkzaamheden bestonden in hoofdzaak uit het inwinnen van inlichtingen bij functionarissen van de Organisatie, het uitvoeren van cijferanalyses met betrekking tot de Duurzaamheidsinformatie en het evalueren van de verkregen informatie. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij beoordelingswerkzaamheden is daarom ook lager dan de zekerheid die wordt verkregen bij controlewerkzaamheden.

De basis voor onze conclusie

Professionele en ethische standaarden

Wij hebben onze beoordeling van de Duurzaamheidsinformatie verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 3000 'Assurance opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historische financiële informatie'. Onze verantwoordelijkheden onder deze standaarden zijn nader toegelicht in de 'Onze verantwoordelijkheden' paragraaf van dit rapport.

Wij zijn onafhankelijk van de Koninklijke FrieslandCampina N.V., zoals vereist in de 'Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten' (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsvereisten in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de 'Verordening gedrags- en beroepsregels accountants' (VGBA).

Verslaggevingscriteria

De Organisatie heeft haar verslaggevingscriteria ontwikkeld op basis van de 'G4 Guidelines van het Global Reporting Initiative' (GRI). Deze zijn, samen met gedetailleerde informatie over de verslaggevingsreikwijdte, -processen en -methoden toegelicht op pagina's 22-23 en 30. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor onze conclusie te geven.

Begrip van verslaggevings- en meetmethodes

De informatie waarop deze opdracht betrekking heeft dient te worden gelezen in de context van de verslaggevingscriteria. De Organisatie is verantwoordelijk voor de selectie en toepassing van deze criteria. Het ontbreken van gevestigde praktijken ter beoordeling en meting van niet-financiële informatie biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid tussen entiteiten en in de tijd beïnvloed worden.

Onze assurance aanpak

Materialiteit

Wij passen materialiteitsniveaus toe tijdens de planningsfase en hebben deze niveaus opnieuw beoordeeld tijdens onze opdracht. Deze helpen ons in het vaststellen van de aard, tijdigheid en omvang van onze werkzaamheden en bij het beoordelen van het effect van geconstateerde afwijkingen op de gepresenteerde informatie, zowel individueel als geaggregeerd. Op basis van ons professionele oordeel hebben wij specifieke materialiteitsniveaus bepaald voor elk onderdeel van de Duurzaamheidsinformatie.

Onze werkzaamheden

Wij zijn vereist onze beoordeling zodanig te plannen en uit te voeren dat een beperkte mate van zekerheid wordt verkregen dat de Duurzaamheidsinformatie geen afwijkingen van materieel belang bevat. Onze belangrijkste werkzaamheden bestonden uit:

- het beoordelen van het ontwerp en de implementatie van de systemen en processen voor informatieverzameling, interne controles en verwerking van de overige informatie, waaronder de aggregatie van gegevens tot informatie zoals opgenomen in de Duurzaamheidsinformatie;
- het afnemen van interviews met management en relevante medewerkers op hoofdkantoor en lokaal niveau verantwoordelijk voor de duurzaamheidsstrategie en -beleid;
- het afnemen van interviews met relevante medewerkers verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor het Verslag, het uitvoeren van interne controles op gegevens en de consolidatie van gegevens in het Verslag;
- het beoordelen van relevante gegevens en van de interne en externe documentatie, op basis van deelwaarnemingen, om de betrouwbaarheid vast te stellen van de Duurzaamheidsinformatie;
- het analytisch evalueren van data en trends;
- het beoordelen van de interne en externe documentatie om te bepalen of de Duurzaamheidsinformatie, inclusief de toelichting, presentatie en beweringen in het Verslag, adequaat is onderbouwd;
- het analyseren van de consistentie van de Duurzaamheidsinformatie en de informatie opgenomen in het Verslag dat buiten de reikwijdte van dit assurance-rapport valt;
- het beoordelen of de Duurzaamheidsinformatie is opgesteld 'in overeenstemming met' de Organisatie haar verslaggevingscriteria.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheden van de executive board

De executive board van de Organisatie is verantwoordelijk voor het opstellen van de Duurzaamheidsinformatie in het Verslag in overeenstemming met de Organisatie haar verslaggevingscriteria, inclusief het identificeren van stakeholders en het bepalen van materiële onderwerpen. De executive board is verantwoordelijk voor zodanige interne beheersingsmaatregelen als de executive board noodzakelijk acht om Duurzaamheidsinformatie te kunnen opstellen die geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden

Op basis van onze werkzaamheden overeenkomstig Standaard 3000 is het onze verantwoordelijkheid een conclusie over de Duurzaamheidsinformatie aangegeven met het symbool te geven. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en onze beoordeling zodanig plannen en uitvoeren dat een beperkte mate van zekerheid wordt verkregen dat het de Duurzaamheidsinformatie geen afwijkingen van materieel belang bevat.

De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van het oordeel van de accountant, inclusief de analyse van risico's op materiële afwijkingen in de Duurzaamheidsinformatie als gevolg van fraude of fouten. Tijdens deze risico-analyses neemt de accountant de voor het opstellen van het duurzaamheidsinformatie relevante interne beheersingsmaatregelen in overweging om geschikte werkzaamheden te kunnen ontwikkelen. Deze hebben niet tot doel een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen van de organisatie te verstrekken. Een assurance-opdracht gericht op het verstrekken van een beperkte mate van zekerheid richt zich ook op het evalueren van de geschiktheid van het gehanteerde verslaggevingsraamwerk en de redelijkheid van schattingen gemaakt door het management, evenals de beoordeling van de gehele presentatie van de Duurzaamheidsinformatie.

Amsterdam, 29 april 2016

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
J.E.M. Brinkman RA

Bijlage 4

Begrippenlijst en rapportagedefinities

Dairy Sustainable Framework (DSF)

Het Dairy Sustainability Framework (DSF) is een wereldwijd samenwerkingsproject geleid door de Global Dairy Agenda for Action (GDAA) waarin diverse belanghebbenden uit de wereldwijde zuivelsector betrokken zijn.

Deelweidegang

Het gedurende ten minste 120 dagen per kalenderjaar weiden van minimaal 25 procent van het rundvee dat op een melkveehouderijbedrijf aanwezig is.

Energie-efficiëntie

De hoeveelheid verbruikte energie (elektriciteit, aardgas, stoom, diesel en olie) in gigajoule (GJ) om een ton eindproduct te produceren.

Foqus planet

Foqus planet is het kwaliteits- en duurzaamheidsprogramma voor de leden-melkveehouders in Nederland, België en Duitsland. *Foqus planet* heeft vier hoofdthema's en drie onderdelen. De hoofdthema's zijn: bedrijf, koe, voer en melk. Deze thema's komen terug in de drie onderdelen: basiseisen, weidegang en duurzame ontwikkeling. Op het gebied van duurzame ontwikkelingen kunnen leden-melkveehouders worden beloond met de *Foqus planet*-toeslag.

Broeikasgasemissies: klimaatneutrale groei gerelateerde broeikasemissies

De netto-broeikasgasemissies van FrieslandCampina die gekoppeld zijn aan de klimaatneutrale groei doelstelling. Het betreft op het Greenhouse Gas protocol (<http://www.ghgprotocol.org/>) gebaseerde emissies van de melkveehouderij, het vervoer van de melk van de boerderijen naar de productielocaties, transport tussen productielocaties en naar afnemers. De broeikasgasemissies worden (administratief) gecompenseerd met de aankoop van Garanties van Oorsprong.

Garanties van Oorsprong/Groene certificaten

Garanties van Oorsprong of groene certificaten zijn certificaten afgegeven voor elk MWh elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen (wind, zonne-energie, co-vergisting van biomassa, mestvergisting). FrieslandCampina koopt deze certificaten om te waarborgen dat de gebruikte elektriciteit in de productielocaties van FrieslandCampina van een hernieuwbare bron is.

GRI-G4

Global Reporting Initiative (GRI) G4 is een internationale richtlijn voor het rapporteren over duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

ISO-normen

Een set normen met specificaties die betrekking hebben op de kwaliteitsmanagementsystemen van een organisatie (ISO 9001), de milieumanagementsystemen (ISO 14001) en de implementatie van MVO (ISO 26000).

MJA3

De meerjarenafspraken energie-efficiëntie MJA3 is een overeenkomst tussen de Nederlandse overheid en bedrijven, instellingen en gemeenten met betrekking tot het effectiever en efficiënter inzetten van energie.

Ongevallen met verzuim

Het aantal ongevallen met verzuim geeft aan hoeveel ongevallen hebben plaatsgevonden per 200.000 gewerkte uren. Het gaat om werk-gerelateerde ongevallen resulterend in ten minste één kalenderdag verloren werk, exclusief de dag van het ongeluk. Het aantal ongevallen met verzuim wordt als volgt berekend: aan ongevallen gerelateerde gemiste uren/totaal aantal gewerkte uren x 200.000.

Percentage weidegang

Het percentage weidegang geeft het aandeel melkveebedrijven van FrieslandCampina in Nederland aan die weidegang of deelweidegang toepassen.

RTRS

De Round Table on Responsible Soy zet zich in voor het verduurzamen van de productie van soja.

Transvet

Transvetten die ontstaan door het gedeeltelijk harden van vetten (in industriële processen).

Weidegang

Het gedurende ten minste 120 dagen per jaar, minimaal 6 uur per dag weiden van alle melkgevende koeien die op het melkveehouderijbedrijf aanwezig zijn.

Elke dag voorziet Royal FrieslandCampina miljoenen consumenten verspreid over de wereld van zuivelproducten met waardevolle voedingsstoffen uit melk. Met een jaaromzet van 11,3 miljard euro behoort FrieslandCampina tot de grootste zuivelondernemingen in de wereld.

FrieslandCampina produceert en verkoopt consumentenproducten als zuivel dranken, kindervoeding, kaas en desserts in een groot aantal Europese landen, in Azië en in Afrika via eigen dochterondernemingen. Daarnaast worden vanuit Nederland wereldwijd zuivelproducten geëxporteerd. Ook worden producten geleverd aan professionele afnemers, waaronder room- en boterproducten aan bakkerijen en horecabedrijven in West-Europa. FrieslandCampina verkoopt wereldwijd ingrediënten en halffabricaten voor producenten van kindervoeding, de voedingsmiddelenindustrie en de farmaceutische sector.

FrieslandCampina heeft vestigingen in 32 landen met ruim 22.000 medewerkers. De producten van FrieslandCampina vinden hun weg naar meer dan 100 landen. Het centrale kantoor van de onderneming is gevestigd in Amersfoort.

De activiteiten van FrieslandCampina zijn onderverdeeld in vijf marktgeoriënteerde business groups: Consumer Products Europe, Middle East & Africa; Consumer Products Asia; Consumer Products China; Cheese, Butter & Milkpowder en Ingredients.

De vennootschap is volledig in handen van Zuivelcoöperatie FrieslandCampina U.A., met 19.000 leden-melkveehouders in Nederland, Duitsland en België een van de grootste zuivelcoöperaties in de wereld.

Koninklijke FrieslandCampina N.V.

Stationsplein 4
3818 LE Amersfoort
T +31 33 713 3333
www.frieslandcampina.com